

---

## POROČILA REPORTS

### POROČILO O DELU SLOVENSKEGA ETNOGRAFSKEGA MUZEJA OD JULIJA DO DECEMBRA 1999

323

---

#### Razstavna dejavnost

Osrednjo razstavo leta 1999 **Igrače, stare in nove, moje in tvoje** avtorice Tanje Tomažič (postavitev Jurij Kocbek, zvok Boštjan Perovšek) smo odprli že v juniju v začasnem razstavišču v razstavni hiši SEM. S svojim živahnim, igrivim utripom je zaznamovala celotno drugo polovico leta, v Slovenski etnografski muzej je privabila nove obiskovalce, ki so se z muzejem na lokaciji na Metelkovi srečali prvič.

Jeseni smo sodelovali pri praznovanju stopetdesete obletnice prihoda prvega vlaka v Ljubljano. 16. septembra smo v upravni hiši, v razstavišču na hodnikih, odprli razstavo **Lukamatija je šembrano živ konj**, ki sta jo samostojno pripravili mladi etnologinji Sonja Bregar in Boža Grafenauer. Sredi oktobra smo razstavo sklenili z gostom muzeja dr. Matjažem Kmeclom, ki je nastopil z esejem *Železnica pride – kaj pride pa z njo?*

2. decembra smo ob predstavitvi knjižne novosti Andrijana Laha **Vse strani sveta, Slovensko potopisje od Knobleharja do današnjih dni** odprli še istoimensko razstavo, ki smo jo postavili v sodelovanju z založbo Rokus in z nekaterimi potopisci (kustos razstave absolvent etnologije Jaka Repič).

Junija se je začel čas za veliko selitev, za že lep čas dogovorjeno mednarodno gostovanje razstave **Udomačena svetloba** (Etnološki pogled na svetila ...) avtorice Irene Keršič (postavitev Mojca Turk, video Nadja Valentinčič, zvok Lado Jakša) v Etnografskem muzeju v Zagrebu. Slavnostno odprtje je bilo 29. junija, gostovanje pa smo sklenili 12. oktobra.

#### Število obiskovalcev

V obeh muzejskih hišah na Metelkovi si je naše razstave v letu 1999 ogledalo **19.684 obiskovalcev**. Skupaj z udeleženci muzejskih delavnic, predavanj, etnovečerov (Slovenskega etnološkega društva) in različnih sestankov smo v muzeju do konca leta našli **22.988 obiskovalcev**.

## Redna dejavnost

*(raziskovalna dejavnost, delo v muzejski dokumentaciji in knjižnici, odnosi z javnostmi, pedagoška dejavnost, delo v konservatorsko-restavratorskih delavnicah, nove pridobitve, izobraževanje)*

324

Raziskovalno delo kustodinj in kustosov je bilo večinoma povezano z večletnim, že kar stalnim, rednim hišnim projektom sistematičnega urejanja zbirk in njihovega raziskovanja. Mag. Andrej Dular, ki je spomladi končal katalog *zbirke modelov za modrotisk*, je jeseni napisal še uvodno študijo o tej obrtni dejavnosti na Slovenskem ter o zbirki modelov v SEM-u. Do konca leta ju je pripravil za objavo v Knjižnici SEM. Mag. Janja Žagar je urejala zbirki pokrival in perila ter začela raziskave in priprave, povezane z objavo *zbirke pokrival*. Raziskovala je tudi arhivsko in drugo primerjalno gradivo, ki bo pomagalo ovrednotiti vzorčno knjigo loškega tkalca Jožefa Bernika iz leta 1878 (odkrito med raziskavo v okviru projekta *Linen on Net*). Bojana Rogelj Škafar je preučevala zbirke predmetov, ki so bili v rabi kot ljubezenska darila (trniči in pisave za trniče, preslice, ...), ter napisala razpravo o ljubezenskih darilih v slovenski tradicijski kulturi za katalog razstave *Ljubezen je v zraku* (odprli smo jo letošnjega februarja). Irena Keršič pa je nadaljevala pisanje razprave o še neobjavljeni zbirki svetil. Že pomladi je bilo sklenjeno, naj bi vsak kustos – ne glede na objavo in še posebej z mislimi na stalno postavitev študijskih zbirk, Urejeni svet predmetov in Enciklopedijo stvari – (odvisno od obsega zbirke) sistematično uredil in preučil vsaj eno zbirko na leto. Kontinuirano, čeprav bolj umirjeno (zaradi nam neljubega odlašanja s prenovo razstavne hiše), je potekalo tudi delo za stalno razstavo, zlasti izdelava podrobnejšega scenarija *Zgodbe o preživetju in o razkošju*, muzejske upodobitve slovenske tradicijske kulture skozi življenjsko zgodbo o posamezniku in njegovih družbenih vlogah (mag. Janja Žagar).

**V oddelku muzejske dokumentacije** so se v prvi polovici tega leta intenzivno ubadali s sistematskimi rešitvami za vnos dokumentacijskega sistema v program, ki so ga razvili v Mestnem muzeju Ljubljana. Tako prilagojen program je bil do konca leta tudi testiran in ima že prve poskusne uporabnike.

V okviru rednega dela je bilo inventariziranih 1.364 fotografij, 1.251 negativov in 497 diapozitivov. 4.700 diapozitivov je bilo urejenih po novih metodah shranjevanja. Natisnjenih je bilo 570 kartotečnih kartonov o glasbilih, ki so bila fotografirana in popisana ob razstavi *Godeci in godčevstvo na Slovenskem*. Pridobljen je bil celoten hišni arhiv (25 listin) iz Posavja, 171 starih fotografij in zvezek izgnanskih pesmi.

Pri pripravi razstave o fotografu Franu Veselu je oddelek sodeloval tudi z Moderno galerijo in nadaljeval aktivno delo v okviru delovne skupine za etnologijo CIDOC. Za projekt *Handbook of Classification Systems Used in Ethno Museums* so naredili pregled etnoloških klasifikacijskih sistemov, kakršne uporabljajo slovenski muzeji. Izsledki navedenega projekta so že objavljeni. Mednarodna delovna skupina za etnologijo je začela delo pri novem projektu *Multilingual Dictionaries of Ethno Data Standards*. Njegovo usklajevanje je prevzela Alenka Simikič, izvoljena sopedrednica delovne skupine.

**V muzejski knjižnici** je nemoteno potekalo redno knjižnično delo: katalogizacija monografij in periodičnih publikacij, izdelovanje bibliografij delavcev muzeja in njihovo

vnašanje v COBISS, izdelovanje bibliografije revije *Etnolog*, iskanje po elektronskih virih za potrebe kustodinj in kustosov, izposoja, posredovanje različnih informacij in izdelovanje hemeroteke.

Statistika bibliografske obdelave knjižnice SEM za leto 1999 je videti takole: sprotna in retrospektivna katalogizacija monografij – 230 enot, članki – 88 enot. Pregledanih in bibliografsko obdelanih je bilo 2.239 letnikov revij oziroma 5.489 enot.

Med dejavnosti naše knjižnice spadata tudi distribucija in popularizacija publikacij, ki jih izdajamo. Med muzejem in nekaterimi drugimi ustanovami je potekala redna izmenjava publikacij, izdelana sta bila baza podatkov za vodenje evidence o nakupu ter izmenjavi serijskih publikacij in poseben prodajni katalog. Knjižnična študijska čitalnica pa je prijazno gostila tudi hišne tiskovne konference.

Vodja knjižnice dr. Nena Židov je razmeroma dosti časa posvečala uredniškemu delu pri pripravi in izdaji obeh zvezkov devetega letnika *Etnologa* (zbornik referatov mednarodnega simpozija *Etnološki in antropološki vidik preučevanja smrti in redne številke*). Poleg rednega dela in drugih navedenih dejavnosti knjižnice pa je ta vključena še v projekt priprave priročnika za odpis gradiva, ki ga vodi sekcija za specialne knjižnice.

Delo **službe za odnos z javnostmi** oziroma **komunikacijske službe** je potekalo v neposredni povezavi z razstavnimi projekti in drugim javnim muzejskim delovanjem. Nina Zdravič Polič (vodja komunikacijske službe) je koordinirala projekte, marketing, protokol in organizacijo odprtij, oglaševala in obveščala medije o vseh dogodkih v SEM-u, pripravljala gradivo in sporočila za tisk, organizirala tiskovne konference, dopolnjevala spletne strani muzeja (skupaj s Tonetom Pircem) ter pisala vloge, pisma in zahvalna pisma pokroviteljem.

V neposredni povezavi z razstavnimi projekti je potekalo tudi delo **pedagoško-andragoške službe**. Muzejska pedagoginja Sonja Kogej Rus je po razstavah vodila 79 predšolskih, 115 osnovnošolskih in 13 srednješolskih skupin. V okviru razstav in (že tradicionalno) tudi sicer so potekale dobro obiskane muzejske delavnice. Ob razstavi *Igrače, stare in nove, moje in tvoje* so postale četrtkove delavnice stalnica muzejskega pedagoškega programa, ki ponujajo predšolskim in šolskim otrokom vsak teden novo dejavnost. Od junija do konca decembra se jih je zvrstilo osemindvajset: *Ekate bekate, Naredi si zmaja, Jaz možiček kopitljaček, Punčka iz cunj – igrača naših babic, Prstne lutke, Moda iz kartona, Naredi si svojo vas, Prehitimo šolski zvonec, Punčka iz volne, Cvetje, ki ne ovne, Moja hiška ima psa čuvaja, Pisana zvezda, Ptič iz papirja, Okrašena sveča, Miklavž, parkelj in angelček, Izdelovanje jaslic iz testa, ...* Poleg popoldanskih delavnic (ponavadi jih obišče 10 do 30 otrok) je muzejska pedagoginja priredila še več delavnic za predšolske in šolske skupine, ki jih je v letu 1999 obiskalo kar 3.590 otrok. Z najmlajšimi je izdelovala zajčke iz papirja, gugalne konjičke in poslikane lesene deščice – panjske končnice (slednje v sodelovanju z Vinko Milklavčič), s šolarji pa cvetlice iz papirja, pustne maske, panjske končnice, pisanice, vozle, možičke kopitljačke, ... V prvih poletnih dneh je priredila delavnico slikanja panjskih končnic tudi za udeležence 35. seminarja slovenskega jezika, literature in kulture. Organizatorji seminarja in več kot štirideset udeležencev so z navdušenjem sprejeli tako neposredno seznanjenje z dediščino.

V času trajanja razstave *Igrače – stare in nove, moje in tvoje*, smo najmlajšim

obiskovalcem omogočili še ogledne nekaj lutkovnih in gledaliških predstav: *Ključek in Pavliha* in *Meh za smeh* (Gledališče Unikat) ter *Skrinjica želja* (Sven Vilar).

Muzejska pedagoginja Sonja Kogej Rus pa je precej sodelovala tudi z drugimi ustanovami, na primer z Zvezo prijateljev mladine Slovenije. Ocenila je trideset raziskovalnih nalog mladih zgodovinarjev na temo Obrt v mojem kraju.

**V konservatorsko-restavratorskih delavnicah** so poleg rednega konservatorskega vzdrževanja predmetov v depozu restavrirali predmete za razstavi Ljubezan je v zraku in Modrotisk.

326 Za oddelek, še posebej za delo v depozu, je bilo v letu 1999 nabavljene nekaj nujno potrebne opreme. S prenosnim merilcem relativne vlage so začeli redno meriti in zapisovati vlago v depozu. Med najbolj ogrožene predmete so jeseni na osnovi meritev razmestili pet merilcev. V depozu je bilo opravljeno še nekaj adaptacijskega dela, kot so popravila strehe, oken, prenova sanitarij in popravilo oziroma obnova dotrajane električne napeljave.

V konservatorsko-restavratorskih delavnicah so po potrebi sodelovali tudi z drugimi muzeji in s sorodnimi ustanovami, bodisi da je šlo za strokovne ogledne, nasvete bodisi za pomoč pri konservatorskih in restavratorskih posegih (na primer svetovanje Šolskemu muzeju, pomoč Mestnemu muzeju ...).

**Med novimi pridobitvami muzejskih predmetov** poleg manjših sprotnih nakupov (na primer krogle za trenje indiga, nekaj oblačilnih kosov, roši za označevanje lastništva blaga ... – v letu 1999 skupaj 354 predmetov) velja še posebej omeniti številne na novo pridobljene igrače, ki so jih v času trajanja razstave obiskovalci podarili muzeju. Poteka pa tudi postopek pridobivanja predmetov iz Šantlove zapuščine (56 likovnih del in 96 kosov meščanskega pohištva ter drugih predmetov iz Šantlovega delovnega ali bivalnega okolja). Zbirka je bila korektno popisana, fotografirana in ocenjena.

V redno dejavnost spada tudi **izobraževanje**. Pri tem lahko omenimo delo mag. Mojce Terčelj, mag. Marjete Mikuž in mag. Andreja Dularja v zvezi z njihovimi doktorskimi disertacijami; Irene Keršič, Polone Sketelj in Ane Motnikar v zvezi z njihovimi magistrskimi nalogami; priprave na strokovne izpite; dopolnilno računalniško izobraževanje v zvezi z novim dokumentacijskim programom. Mag. Janja Žagar in mag. Inja Smerdel sta se udeležili enotedenske delavnice *Strategic Management*, ki jo je decembra v okviru projekta Matra organizirala Skupnost muzejev Slovenije.

V okviru naše redne dejavnosti moramo omeniti tudi sodelovanje pri izobraževalnem programu Univerze za tretje življenjsko obdobje (premestitev etnoloških predavanj v prostore muzeja, predavanja kustodinij in kustosov SEM), sodelovanje (pisanje gesel) pri skupnem etnološkem projektu, Priročniku slovenske etnologije, in aktivno udeležbo posameznikov na različnih konferencah, strokovnih sestankih ipd., na primer na zborovanju Slovenskega muzejskega društva oktobra v Bohinju (A. Simikič, I. Keršič, N. Zdravič Polič, mag. Inja Smerdel), na seminarju Arhivi, knjižnice, muzeji novembra v Rovinju (M. Drpić), na strokovno znanstvenem srečanju ob 80. obletnici Etnografskega muzeja novembra v Zagrebu (mag. Inja Smerdel).

## Založniška dejavnost

V novembru je izšel deveti letnik **Etnologa**, prva številka, zbornik prispevkov z mednarodnega simpozija Etnološki in antropološki vidiki preučevanja smrti. V začetku decembra smo dočakali izid reprezentančnega **koledarja za leto 2000**, ki smo ga založili skupaj s Tiskarno Ljubljana. Z njim smo svojstveno napovedali razstavo Ljubezen je v zraku. Konec decembra pa smo na pobudo slovenskega veleposlaništva v Canberri in v sodelovanju z Upravo RS za kulturno dediščino izdali še zloženko **A Little Piece of Slovenia in Australia**, The Slovene contribution to Cockington Green (Košček Slovenije v Avstraliji, slovenski prispevek za Cockington Green).

## Mednarodno sodelovanje

327

Sredi julija je koordinator, European Textile Network, sporočil, da je Evropska komisija sprejela predlog novega Raphaelovega projekta *Virtual European Textile Heritage Sites "Itineraries"* (Virtualni vodniki za potovanja po mestih evropske tekstilne dediščine). Tako se začena delo pri novem skoraj triletnem mednarodnem projektu, s katerim je Slovenski etnografski muzej izbran za kontaktnega informatorja za jugovzhodno Evropo in bo na zemljevid evropske tekstilne dediščine vnašal tekstilne zbirke Slovenskega etnografskega muzeja in drugih slovenskih muzejev.

Tik pred koncem leta smo dobili v podpis pogodbo za projekt *Museums Energy Efficiency and Sustainability in Retrofitted and New Museum Buildings*, ki je bil prijavljen na razpis v okviru generalnega direktorata za energijo pri Evropski komisiji. K sodelovanju pri projektu nas je povabila skupina strokovnjakov ljubljanske Fakultete za gradbeništvo in geodezijo; naša razstavna hiša je bila zaželeni vzorčni objekt. Slovenski etnografski muzej bo s projektom pridobil nezanimljiv delež finančnih sredstev za energetske izboljšave pri prenovi razstavne hiše, po prenovi pa do 50 odstotkov varčnejši, za vzdrževanje cenejši objekt.

## Drugo

Od jeseni do konca leta se je zvrstilo 19 predavanj (Bogdane Herman, Julijana Strajnerja, dr. Matjaža Kmecla, dr. Svaniborja Pettana, dr. Rajka Muršiča, Polone Sketelj, Tanje Tomažič, Irene Keršič...). Zadnja, ki so spremljala izid knjige Andrijana Laha o slovenskem potopisju od Knobleharja do današnjih dni in prigodno razstavo, pa so bila predavanja Boruta Koruna (V porečju Orinoka), Aleksandra Zalarja (Vietnam) in Marena Cesnika (Samotno je pokušanje sveta).

## Kadrovske spremembe in novosti

V tem okviru je mogoče za leto 1999 zapisati dobrodošlo novost, možnost odprtja novega kustodiata za slovenske izseljence in zamejce, za pripadnike narodnih manjšin in drugih etnij v Sloveniji. To pomembno vsebinsko pridobitev za Slovenski etnografski muzej bo nedvomno oživila mag. Daša Hribar, ki se nam je pridružila septembra.

## Na kratko o investicijah

Celotna prenova naše razstavne hiše in drugih objektov na jugu Metelkove kljub vloženi energiji poteka že nekaj časa nerazumno počasi. Objekti medtem vidno propadajo. Loteva se nas občutek, da smo moteč urejen element v cenemem odprtem filmskem studiu z naravno povojno sceno. In vendar se z lastno energijo korak za korakom in docela nekonvencionalno premikamo. Pozno jeseni smo začeli končno prenavljati tretjino podstrešja razstavne hiše, na katerem so bila končana groba gradbena dela po prenovi strehe oziroma "pete faze" in izvedbi železobetonske plošče. Tako bomo pridobili prostorno večnamensko dvorano, primerno za občasne razstave, predavanja, simpozije, predstave, koncerte...

328

Pozno jeseni smo izpeljali nabavo in montažo premičnih videokamer za zunanji nadzor bližnje okolice muzejske hiše na Metelkovi. Vdor nasilnega, destruktivnega in kriminalnega obnašanja v naše le na videz mirno okolje se žal še povečuje.

Veliko pridobitev za kakovost muzejskega programa pomenita nabavljeni videotop in večje projekcijsko platno. Za avdiovizualni laboratorij pa smo za zdaj pridobili le del načrtovane opreme.

## Muzej grad Goričane

Po majski novici, da so za leto 1999 na voljo sredstva za nadaljevanje prenove dvorca Goričane, je v oktobru gradbišče ponovno oživel. Do konca junija smo pregledali staro dokumentacijo in pogodbe ter v juliju izbrali inženiring. V sodelovanju z občino Medvode smo sestavili strokovno komisijo za izbiro izvajalca in 20. avgusta objavili javni razpis. Oblikovan je bil tudi predlog programa dvorca (na temelju veljavnih programskih izhodišč, sprejetih leta 1996). Ta predvideva sožitje muzejskega in občinskega programa, ki bi bilo lahko okvir za delovanje kakovostnega kulturnega središča, privlačnega v občinskem in širšem merilu.

Vodja Muzeja grad Goričane kustos Ralf Čeplak Mencin je v letu 1999 s pomočjo dveh študentk etnologije in kulturne antropologije reinventariziral ter fotodokumentiral 239 predmetov kitajske zbirke Marije Skušek. Sodeloval je tudi pri pripravi in organizaciji razstav in kulturnih dogodkov drugih ustanov, tematsko osredotočenih na Tibet (na primer pri razstavi *Tibet v besedi in podobi* v Narodni in univerzitetni knjižnici...), ter bil dejaven kot predsednik slovenskega odbora ICOM.

V dvorcu Goričane je bilo kljub neustreznim možnostim za javne prireditve, zlasti v okviru občinskih kulturnih prizadevanj, izvedenih osem glasbenih, likovnih in gledaliških (lutkovnih) prireditev, v septembru pa so se zvrstili še štirje večeri Jesenskih serenad.